

**СКЛАД ОСОБОВОГО ІМЕННИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПОХОДЖЕННЯМ****Оксана ЧОРНОУС (Кіровоград, Україна)**

У статті розглянуто теоретичні питання етимологічного аналізу особових імен, виявлено та проаналізовано склад особового іменника української мови за походженням.

Theoretical issues of the etymological analysis of personal names are considered in the paper. The system of personal names of the Ukrainian language is analyzed along the parameter of their origin.

Одним із виявів специфіки пропріальної лексики є її кількісний показник. Незаперечним є той факт, що в лексичному складі будь-якої мови функціонує величезна кількість власних назв, причому навіть за відсутності абсолютно точних підрахунків деякі вчені налічують понад 200 млн. онімів [7: 5]. І що важливо, кількість власних назв у мові постійно збільшується. Це відбувається за рахунок поповнення онімної лексики різними шляхами, з-поміж яких можна виділити такі: 1) онімізація апелятивів; 2) запозичення власних назв або іменних основ з інших мов; 3) штучне створення власних назв із лексики рідної мови; 4) подальші видозміни власних назв рідної мови (деривація, трансономізація) [17: 71].

Наразі визначення походження імені та його фонетичних і семантичних зв'язків з іншими словами тієї самої та споріднених мов – один із пріоритетних напрямків досліджень з антропоніміки. Водночас етимологічний аналіз особових імен часом пов'язаний зі значними труднощами. Відсутність точних відомостей щодо часу виникнення окремих імен, необхідність застосування додаткової інформації про причини їх появи, характер ономастичної ситуації, мотиви номінації, а також ризик недооцінки багатьох дрібниць під час аналізу імен із непрозорим значенням можуть вплинути на правильність міркувань дослідника [17: 71-73]. Окрім того, у сучасній ономастиці значної актуальності набули розробки теоретичних аспектів етимологічного аналізу пропріальних лексем, що довгий час залишалися поза увагою науковців.

У зв'язку з цим виникає потреба окреслити найбільш суттєві теоретичні питання етимологічного аналізу особових імен, виявити та проаналізувати склад особового іменника української мови за походженням. Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати основні принципи етимологічного аналізу особових імен; 2) розглянути можливу класифікацію їх в українській мові за походженням; 3) охарактеризувати окремі особливості етимологічних груп особових імен.

Складність етимологічного дослідження та багатовимірність істини неодмінно викликають зацікавленість багатьох вітчизняних та зарубіжних ономастів. Про це свідчить активізація наукових розвідок, присвячених теоретичним питанням ретроспективного аналізу онімів загалом та антропонімів зокрема, а також проблемам етимологізування окремих власних імен людей. У вітчизняній ономастиці склад особового іменника за походженням неодноразово ставав об'єктом уваги багатьох дослідників. Етимологічні групи імен сучасного корінного українського населення Закарпаття ґрунтовно проаналізовані П. Чучкою в межах докторської дисертації [20: 118-152]. Спостереження над етимологічним складом репертуару жіночих імен закарпатських німців представлені в наукових статтях Н. Головчак [3; 4]. Виявлено та проаналізовано етимологічні групи у складі особового іменника м. Тернополя Н. Свистун [13]. Але центральне місце посідають насамперед мовознавчі розвідки, присвячені різним аспектам аналізу особових імен тієї чи іншої етимологічної групи, наприклад, дослідження онімів слов'янської етимології [21; 8], імен грецького [2] та латинського походження [11] тощо. Теоретичні засади етимологічного аналізу особового іменника як предмет наукового дослідження представлені в українській ономастичній літературі меншою мірою. Окремі питання були викладені в працях таких мовознавців, як Ю. Карпенко [6] та П. Чучка [20; 22].

Акцентуючи увагу на проблемі іншомовних елементів в українській антропонімії, П. Чучка зазначає, що найпершою вимогою будь-якого етимологізування є встановлення того, чи аналізоване слово своє чи запозичене [22: 141]. Як засвідчують приклади, апелятивна лексика майже не має труднощів із таким поділом, тоді як антропонімний матеріал реалізує дещо відмінне втілення понять «своє», «чуже», «питоме» і «запозичене». За

спостереженням Ю. Карпенка, «своє» в мові визначається як питоме, споконвічне, а «чуже» – як запозичення [6: 86]. Водночас дослідник звертає увагу на те, що поділ на питоме й запозичене в мові часом не збігається із поділом на чуже і своє, що може бути продемонстровано на прикладі особових імен *Іван* та *Марія*. Означені оними сприймаються носіями як найрідніші й найуживаніші українські імена, хоча етимологічно вони належать до давньоєврейської мови. Натомість значна частина питомих, генетично своїх антропонімів на зразок *Малуша* чи *Біляна* залишилися поза увагою сучасних носіїв. Та й навіть такі поширені серед українців імена, як *Володимир*, *Святослав*, *Людмила* перебувають на значно нижчих щаблях частотності вживання, ніж деякі запозичені. Така ситуація пояснюється специфікою ономастичного матеріалу. Як зазначає П. Чучка, «ступінь пристосованості й видозміни іншомовних антропонімів у нових національних умовах настільки різноманітний, що не дозволяє провести однозначний поділ антропонімів на «свої» і «не свої», тобто запозичені» [22: 141]. З метою вирішення цього питання дослідник пропонує розмежовувати два поняття – етимологію найближчу та етимологію кінцеву [20: 118-119]. Під кінцевою етимологією мається на увазі визначення мови, в якій певне слово виникло як власне особове ім'я, і того апелювання, з яким це ім'я співвідносилось на початку функціонування. Наприклад, ім'я *Юрко* за кінцевою етимологією грецьке, оскільки походить від грецького «землероб». З'ясування найближчої етимології передбачає аналіз конкретного національно-мовного середовища, в якому остаточно оформився певний іменний варіант. Наприклад: варіант *Юрко* – українське утворення від усіченої іменної основи *Юр* за допомогою деминутивного суфікса -ко.

У найбільш загальному вигляді весь іменний фонд українців можна представити у вигляді двох груп за походженням – слов'янські та неслов'янські імена. Друга група із названих у свою чергу поділяється на дрібніші відповідно до мови-джерела: грецькі, латинські, давньоєврейські, германські, угорські тощо. За таким принципом проаналізований закарпатський іменник П. Чучкою [20]. У вступі до Словника власних імен людей Л. Скрипник, Н. Дзятківської подано більш детальну класифікацію шарів у складі сучасних імен [14: 7-8]:

1. візантійські християнські імена, або імена християнського календаря, наприклад: *Іван*, *Олексій*, *Михайло*, *Григорій*, *Петро* тощо;

2. давньоруські імена – *Володимир*, *Всеволод*, *Ростислав*, *Людмила* тощо, у тому числі кальки з грецької мови типу *Богдан*, *Віра*, *Надія*, *Любов*, і окремі імена скандинавського походження, що побутували в Давній Русі (*Ігор*, *Олег*, *Ольга*);

3. імена, запозичені із західнослов'янських і південнослов'янських мов: *Ванда*, *Ружена*, *Власта*, *Квітослава* тощо;

4. нові імена, поява яких відзначається після подій 1917р.: *Воля*, *Свобода*, *Кім*, *Лілія*, *Ідея*, *Новела* тощо;

5. імена, запозичені із західноєвропейських мов, типу *Альберт*, *Арнольд*, *Артур*, *Вільгельм*, *Франц*, *Жанна* тощо;

6. індивідуальні імена-новотвори, які виникають у колі тієї чи іншої родини, наприклад: *Вальжанна*.

На особливу увагу заслуговують етимологічні дослідження іменного репертуару окремих етнічних груп, що проживають на території України. Прикладом таких досліджень можуть слугувати наукові розвідки Н. Головач, присвячені аналізу іменного складу німців Закарпаття [4: 30]. Авторка вказує на те, що репертуар їх складають:

1. німецькі власномовні імена, наприклад: *Franz*, *Heinrich*, *Wilhelm*, *Mathilda*, *Gertrud* тощо;

2. загальноєвропейські імена типу *Michael*, *Paul*, *Peter*, *Anna*, *Barbara* тощо;

3. імена, «запозичені» в етносів, спільно з якими німці довгий час проживають у Закарпатті – українців, угорців, словаків: *Богдан*, *Мирослав*, *Людмила*, *Світлана*, *Золтан* тощо.

Наведені приклади класифікацій особових імен за походженням дозволяють виокремити основні етимологічні групи особового іменника української мови:

1. імена, що належать до слов'янського антропонімного фонду;

2. імена, запозичені з різних західних та східних мов;

3. імена-новотвори.

Найдавніші слов'янські автохтонні особові імена найчастіше поділяють на три групи, хоча ця класифікація може бути більш розгалуженою [5: 68]:

1. слов'янські автохтонні імена-композиції: *Ярополк, Радомир, Ростислав* тощо;
2. усічені відкомпонентні слов'янські автохтонні імена: *Радко, Божій* тощо;
3. слов'янські автохтонні імена відапелятивного походження: *Здоровко, Неждан* тощо

[5: 68; 18: 163].

Слов'янські імена-композиції становлять найдавнішу за часом творення групу онімів, оскільки вони успадковані ще з праїндоевропейського періоду [18: 163; 19: 159; 8: 90]. Вважається, що цей тип імен побутував у різних народів світу, які користувалися абсолютно різними мотивами для творення онімів, проте вдавалися саме до способу їх поєднання [10: 27]. На думку О. Суперанської, найбільш яскраво імена-композиції були представлені в греків, звідки вони могли бути запозичені іншими мовами, проте необхідною умовою їх адаптації та розвитку на новому мовному ґрунті була наявність власних імен-композицій у фонді мови-вбирача. У слов'янських мовах, на думку дослідниці, був від початку закладений такий принцип творення особових імен [15: 61], що вплинуло на продуктивність цієї моделі в подальшому розвитку окремих антропонімних систем. При цьому дослідження іменного фонду східних, західних та південних слов'ян засвідчують наявність значної кількості однакових композитних основ, наприклад, *-bog-, -bole-, -bor-, -bud-, -brat-, -dan-* тощо: *Богуслав* (д.-рус.) – *Vogodar* (ст.-пол.) – *Vohumir* (ст.-чес.) – *Богужив* (с.-х.); *Болезлав* (д.-рус.) – *Bolemysl* (ст.-пол.) – *Volebor* (ст.-чес.) – *Болепад* (с.-х.) [8: 91]. Виявлена подібність у переліку композитних основ вказує на їх праслов'янське коріння.

Особливістю імен-композицій є часова давність, що впливає на зв'язок компонентів із вихідними словами. Значна частина таких імен містить у своєму складі лексеми, що вийшли з ужитку або змінили свою семантику, тому не завжди виявляється можливим установити їх початковий склад та значення, наприклад: слов'янське ім'я *Домажир* має другий компонент «жир», що в давнину означав «багатство або те, що було придбано, нажито» [15: 61]. Дослідження слов'янських імен-композицій у літописних пам'ятках засвідчують активне вживання їх з метою ідентифікації князів: *Володимир, Ізяслав, Святослав, Всеволод, Мстислав* тощо. Так звані «князівські» імена другою частиною найчастіше мали компоненти *-слав, -полк, -мир, -волод*, наприклад: *Ярослав, Ярополк, Остромир, Рогволод* тощо. Водночас саме пріоритетність уживання таких імен лише для наречення суспільної верхівки, а звідси і обмеженість поширення, негативно вплинула на продуктивність та перспективність такої моделі іменотворення вже в давньоруську добу [19: 159].

Натомість слов'янські імена відапелятивного походження досить довгий час становили собою продуктивну модель творення нових імен. На початкових етапах розвитку іменних систем у якості імені використовувались назви найпомітніших рис зовнішності людини або назви предметів, за якими номінатор міг найбільш вдало асоціювати іменованого, наприклад: *Чорниш, Біляк, Ушак* тощо [15: 53]. З часом при виборі імені новонародженому акцент змістився на містичні властивості наймення. Це було пов'язано з вірою у магічну силу власного імені людини, тобто воно могло захистити носія, надати йому потрібних рис у характері, здійснити профілактичну дію. Як наслідок виникають такі оніми, як *Мороз, Буран, Вовк, Ведмідь, Орел, Кислиця, Добрина, Храбр, Веселик*. Особливого поширення набула традиція давати новонародженим імена за порядком їх появи на світ: *Первушка, Вторак, Третяк, Шостак, Семик, Осьмух* тощо. Активно продовжували використовуватись певні особливості зовнішності для ідентифікації, наприклад: *Мал, Чорниш, Біляй, Худаш, Рябий* тощо. Приклади жіночих імен засвідчують побажання здоров'я, краси, щастя: *Голуба, Добрава, Ждана, Любава, Малуша* [10: 10-22].

За свідченнями дослідників, традиційні слов'янські імена витісняються з ужитку календарними іменами впродовж XIV-XV століть [21: 84]. Інтенсивність цього процесу демонструє український чоловічий іменник, представлений у пам'ятках XVI ст. [9: 258-259]. У тогочасних матеріалах зафіксовано вживання 184 церковних чоловічих імен, тоді як давньоруський фонд імен-композицій репрезентовано лише кількома одиницями: *Станиславъ, Ярославъ, Болеславъ, Богуславъ, Богданъ, Татомиръ, Святогоръ*, та деякі

усічені варіанти: *Радъ* (від Радогость), *Станъ* (від Станимир або Станислав), *Хвал* (від Нехвал або Хвалибог), *Гневош* (від Гневомир), *Войно* (від Войбор або Войслав) тощо. Продовжили своє функціонування також окремі давні імена з часткою -не типу *Немирко*, *Нелюбъ*, *Ненадъ*, *Некрашъ*, *Нечай*, *Невгодъ* та інші. Значно частіше трапляються одночленні іменування апелятивного походження, наприклад: *Поп*, *Нечосаный*, *Хромко*, *Веприк*, *Конопелька*, *Капуста*, *Каша*, *Галушка*, *Жупан* тощо. Продовжують уживатися й усічені відкомполітичні варіанти. Загалом активність їх ужитку зросла саме у XV ст., коли зменшилася частотність вживання повних форм композитів, хоча фіксації усічених композитів спостерігаються від XI ст. і до XVIII ст., коли вони вживаються у функції самостійних особових назв, а відтак при особових іменах, набуваючи значення прізвищевих назв. Дуже часто вони функціонують одночасно з християнськими іменами [18: 166]. Причини поступового витіснення давніх слов'янських імен новою системою християнських онімів пояснюється вченими по-різному. П. Чучка переконаний, що внаслідок активного впровадження церковних приписів на Сході, зокрема на землях України, давня слов'янська іменна спадщина зменшилася до одного чи двох десятків імен, тоді як західні та південні слов'яни дотепер користуються майже тисячею таких давніх слов'янських онімів [21: 84]. Цілковито обґрунтованим, на нашу думку, є також погляд Л. Белея щодо питання християнізації іменника українців [1: 5-7]. Дослідник звертає увагу на цілковиту несхожість типологічних ознак християнських та язичницьких імен, самодостатність та функціональну відмінність обох систем. Відтак кожна з них мала свій шлях подальшого розвитку, що фактично унеможливило їх гостру конфронтацію.

За твердженням Ю. Карпенка, власні назви становлять собою сферу масових, неминучих та цілком природних запозичень [7: 11]. О. Суперанська також вказує на те, що запозичення особових імен – це найбільш масове в історії світової культури проникнення слів із одного культурного центру до багатьох регіонів світу [15: 32]. Активне функціонування чужомовних онімів в українському антропоніміконі спостерігається з впровадженням християнських календарних імен. Імена святих візантійської церкви, що прийшли на Русь із християнством, належали до кількох мовних шарів:

1. давні мови Передньої Азії – давньоєврейська, арамейська та деякі інші: *Лука*, *Іоанн*, *Анна*, *Єлизавета*, *Марія*, *Марфа* тощо;
2. давньогрецька (пізніше середньогрецька – мова Візантії) мова: *Олександр*, *Олексій*, *Анатолій*, *Василь*, *Георгій*, *Леонід*, *Тимофій* тощо;
3. латинська мова – мова стародавнього Риму: *Валентин*, *Віктор*, *Сергій*, *Костянтин*, *Терентій*, *Антоніна*, *Домна*, *Марина*, *Наталія* тощо [12: 56].
4. невелика кількість штучно створених імен, що відображали риси зразкового християнина: *Григорій* (від гр. «не сплю, пильную»), *Пій* (від лат. «благочестивий»), *Христофор* (від гр. «той, що несе в собі Христа»), *Християн*, *Христина* (християнин, християнка) [15: 22].

Як зазначає О. Суперанська, переважна більшість цих імен належала жителям різних частин Римської імперії, які на той час постраждали в боротьбі за віру [15: 22]. За походженням їх імена були утворені від різноманітних слів та виразів грецької, латинської, давньоєврейської, перської та інших мов ареалу їх проживання, а також від імен та атрибутів богів, яким вони поклонялися. До слов'ян первісний перелік християнських імен потрапив у значно зміненому вигляді. За твердженням В. Никонова, не тільки давньоєврейські, а й латинські та латинізовані оніми були привнесені до слов'ян із Візантії, де вони кілька століть уживалися в грецькій мові, внаслідок чого в сучасних мовах фіксуються численні розбіжності у формах багатьох імен, наприклад: *Теренцій* (латинський відповідник) – *Терентій* (слов'янська форма) [12: 56]. Окрім того, всі християнські імена пройшли адаптацію також старослов'янською мовою – мовою церковної писемності східних слов'ян. Значно пізніше до християнських були зараховані скандинавські імена *Ігор*, *Ольга*, грузинське – *Тамара*, окремі імена слов'янських князів (*Володимир*, *Всеволод*, *Ростислав* тощо).

Нове активне проникнення чужомовних особових імен до складу українського іменника спостерігається у XX ст. Носії віддають перевагу запозиченням із мов народів нашої країни

та інших країн світу: *Тимур, Ілона, Сніжана, Ельза, Карл* тощо [10: 46]. У 20-х роках ХХ ст. український антропонімікон поповнюється запозиченнями із західноєвропейських мов: *Альберт, Артур, Роберт, Емма, Ельза* тощо. На Закарпатті з неслов'янських фіксують такі оніми, як *Ернест, Оскар, Отто, Адела, Гізела, Діонісія, Естера, Ірма, Ільдія* тощо [20: 137]. А наприкінці століття діапазон чужомовних імен розширюється за рахунок онімів, носії яких належать до вірменської, азербайджанської, таджицької, узбецької, татарської та інших національностей: *Арам, Ашот, Вазген, Зураб, Сатенік, Каріне, Аббас, Ахмед, Дамір, Юсуф* тощо. Як зазначає А. Коваль, у багатонаціональній країні «міграція» імен – явище постійне [10: 55].

Окрему групу імен щодо їх походження становлять імена-новотвори. У 20-30-х роках ХХ ст. поява нових імен була зумовлена соціальними, економічними, духовними змінами, що відбувалися в житті українців. І. Сухомлин вказує на такі тенденції у творенні нових імен [16: 66-67, 83]:

1. відображення в семантиці власних назв революційних подій, революційної ідеології, індустріалізації тощо: *Ревдит* – «революційне дитя», *Ревмир* – рос. «революция мировая», *Новомир* – рос. «новый мир», *Піонер, Ідеал, Авангард, Нікель, Мартен, Октябрина, Майя* тощо;

2. творення імен на честь В. Леніна та його соратників, на честь солідарності з трудящими інших країн, імен відомих героїв тощо: *Владилен, Владлен, Вілен, Віль, Ленінслав, Марат, Нінеля* тощо.

Водночас у проаналізованих автором говорах Наддніпрянщини не було виявлено багатьох новітніх імен, зафіксованих словниками як явища повоєнного часу: *Веліра, Май, Трактор, Талант* тощо.

Деякі нові імена творилися за аналогією до тих, що вже існували. Наприклад, у церковних календарях були імена *Аркадій* (житель Аркадії), *Анатолій* (житель Анатолії), *Гелій, Нарцис, Флор*, що відповідно стали зразками для таких нових імен, як *Сіцилія, Гренада, Радій, Неон, Лілія, Роза* тощо [10: 48].

Отже, проведене дослідження переконливо засвідчує, що особовий іменник української мови представлений такими групами за походженням, як імена слов'янського антропонімічного фонду, запозичення з різних східних та західних мов, імена-новотвори. Кожна з них вирізняється часом активного функціонування, структурними та семантичними особливостями.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Белей Л.О. До питання про християнізацію іменника українців // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). – Вип.37. – Кіровоград, 2001. – С.5-8.
- Бучко Г.С. Адаптація імен грецького походження // Питання східнослов'янської лексикографії XI-XVIII ст. – К, 1979. – С.110-116.
- Головчак Н.І. Етимологічний склад репертуару жіночих імен закарпатських німців // Studia slovakistica. Випуск 9: Ономастика. Антропоніміка: зб. наук. ст. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. – С.25-33.
- Головчак Н. Розмаїтість імен німців у інтернетичному просторі Закарпаття // Проблеми слов'янської ономастики: Збірник наукових праць. – Ужгород, 1999. – С.30-32.
- Демчук М.О. Українські автохтонні власні особові імена праслов'янського походження // Мовознавство. – 1983. – №1. – С.68-74.
- Карпенко Ю.О. Своє і чуже в українській мові // Магічне слово імені (До 75-річчя професор П.П. Чучки): Studia slovakistica. 3. – Ужгород, 2003. – С.86-89.
- Карпенко Ю.А. Специфіка ономастики // Русская ономастика. Сборник научных трудов / отв. ред. Ю.А. Карпенко. – Одесса: ОГУ, 1984. – С.3-15.
- Касинец Н.И. Общеславянский лексический фонд в антропонимии восточных и западных славян // Магічне слово імені (До 75-річчя професор П.П. Чучки): Studia slovakistica. 3. – Ужгород, 2003. – С.90-93.
- Керста Р.И. Типы именованных мужчин в памятниках украинского языка XVI века // Антропонимика. – М.: Наука, 1970. – С.258-262.
- Коваль А.П. Життя і пригоди імен. – К.: Вища шк. Вид-во при Київ. ун-ті, 1988. – 240с.
- Лісовий І.Л., Цимбалюк Ю.В. Про деякі власні імена латинського походження в українській мові // Українське мовознавство. – К., 1976. – Вип.4. – С.99-101.
- Никонов В.А. Русская адаптация иноязычных личных имен // Ономастика. М.: Наука, 1969. – С.54-78.
- Свистун Н.О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX-XXст.: Рукопис на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук. – Тернопіль, 2006 – 249с.
- Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наукова думка, 2005. – 334с.
- Суперанская А.В. Имя через века и страны. – М.: Наука, 1990. – 192с.
- Сухомлин І.Д. Питання антропоніміки в українській мові. – Дніпропетровськ, 1975. – 109с.
- Теория и методика ономастических исследований. – М.: Наука, 1986. – 254с.

18. Фаріон І.Д. До джерел імен українців // Українська пропріальна лексика. Матеріали наукового семінару 13-14 вересня 2000р. / Відповід. ред. І.М. Желзняк. – Київ: «Кий», 2000. – С.163-169.
19. Худаш М.П. Із історії української антропонімії. –К., 1977. – 236с.
20. Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття. – Ужгород, 2008. – 671с.
21. Чучка П.П. Давньослов'янські особові імена, засвідчені південнокарпатськими українськими онімами // Studia slovakistica. Випуск 9: Ономастика. Антропоніміка: зб. наук. ст. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. – С.83-90.
22. Чучка П.П. До проблеми іншомовних елементів в українській антропонімії // Питання ономастики Південної України: зб. ст. – К.: Наукова думка, 1974. – С.141-149.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Черноус – аспірантка кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: актуальні проблеми антропонімії Кіровоградщини.

УТВОРЕННЯ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ФАХОВОЇ МОВИ ГЕОДЕЗІЇ, КАДАСТРУ ТА КАРТОГРАФІЇ

Юлія ГРИНДА (Івано-Франківськ, Україна)

Стаття присвячена дослідженню проблем визначення терміну, особливостей утворення та класифікації термінів у галузі геодезії, кадастру та картографії, а також їх місця у системі загальноживаної та наукової мови.

The article is devoted to the research of the problems connected with the term definition and the peculiarities of formation and classification of terms in the sphere of geodesy, cadastre and cartography. Their place in commonly used and scientific language is defined.

Активізація сучасної міжнародної комунікації та співробітництва і як результат – зростаючий інтерес до вивчення іноземних мов, спричинила поглиблення досліджень у галузі різних сфер науки англійською мовою. Одним із головних завдань суспільства є проблема формування широко компетентної аудиторії, яка б вільно володіла необхідним термінологічним апаратом у сфері своєї діяльності і змогла користуватись ним, збагачуючи свої знання.

Саме тому вагомим та актуальним в наш час постає дослідження лексичних одиниць фахових мов (зокрема підмови геодезії, картографії та кадастру), які активно використовуються в тій чи іншій сфері науки та техніки і крім того широко проникають у інші галузі людських знань. Праці численних вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як: А.С. Гринева, А.С. Дякова, Т.А. Журавльової, Т.Р. Кияка, В.М. Лейчика, Д.С. Лотте, А.В. Крижанівської, Т.І. Панько, Картриджа, Е. Жульбера та інших, були спрямовані на вивчення термінологічних одиниць.

Фахові мови (спеціальні мови або технолекти) – це особливі мови певної галузі науки, сукупність усіх мовних засобів, які застосовуються у професійно замкненій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у ній [4]. На думку Виноградова фахові мови мають певні особливості, а саме:

- фахова мова – це природна мова із елементами штучних мов, спеціалізованих штучних мов чи символічної мови науки;
- це вербальна мова, яка включає у свій склад і невербальні засоби (схеми, малюнки, формули, графіки);
- це національна мова із тенденцією до інтернаціоналізму, яка проявляється у використанні інтернаціональних терміноелементів чи запозиченні готових номенів, які є лексичними одиницями та за допомогою яких ми називаємо предмет і сприймаємо його без реалізації його точного місця в системі комунікації і без співвідношення з іншими термінами.
- вона є багатоструктурною та багатofункціональною мовною системою і виконує наступні функції: 1). епістемічна – відображення дійсності та зберігання знань; 2). Когнітивна – отримання нових знань; 3). комунікативна – передача спеціальної інформації, тощо [2: 112].

Головною одиницею будь-якого науково – технічного вокабуляру (включаючи сферу геодезії та кадастру), що виступає засобом спілкування учених і фахівців, які користуються у своїй конкретній сфері точно і постійно, є термін.